

Estudis de Mestre: especialitats d'Educació primària, Educació infantil, Educació especial i Llengua estrangera a la Universitat de Vic

INTRODUCCIÓ

Els ensenyaments de Mestre de la Universitat de Vic han estat avaluats en el marc del programa 1999 d'avaluacions d'AQU Catalunya. El Comitè d'Avaluació es va constituir el mes de novembre 1999 però no finalitzà la seva tasca fins al mes d'octubre de 2001, principalment perquè al llarg del curs 2000-2001 es produí el canvi de pla d'estudis i aquest fet afectà la dinàmica de treball del Comitè d'Avaluació Interna (CAI). Atès que l'avaluació de les quatre especialitats es va fer de manera conjunta, tant l'informe del Comitè d'Avaluació Interna (CAI) com aquest informe també s'han fet de manera conjunta. En el CAI hi havia una representació de professorat, estudiantat i personal d'administració i serveis de la titulació.

L'avaluació externa es realitzà el mes de desembre de 2002 i el CAE lliurà el seu informe el febrer de 2003. En el comitè hi havia professorat d'altres universitats, un professional del món de l'ensenyament i una persona experta en els processos d'avaluació.

L'avaluació s'ha desenvolupat de manera satisfactòria i en un clima de col·laboració i coincidència en la diagnosi entre ambdós comitès. Ara bé, el procés d'avaluació s'ha allargat excessivament, ja que l'avaluació interna coincidí amb el procés de revisió del pla d'estudis, i l'avaluació externa es va ajornar més del compte.

CONTEXT INSTITUCIONAL

Els ensenyaments de Mestre a la Universitat de Vic tenen una llarga tradició i un pes específic important dins de la universitat. Així, l'any 1977 l'Escola Universitària de Mestres Jaume Balmes, adscrita a la Universitat de Barcelona, inicià l'activitat docent a la ciutat de Vic. Amb l'acord de l'Ajuntament de Vic, el 1984 es creà la Fundació Universitària Balmes, embrió de l'actual universitat, que fou creada per llei del Parlament de Catalunya el 1997. Per tant, l'antiga Escola de Mestres es transformà en l'actual Facultat d'Educació.

A part dels ensenyaments de Mestre, s'imparteixen els ensenyaments d'Educació Social i Psicopedagogia. La facultat té 780 estudiants i en les quatre especialitats de Mestre que s'han avaluat cada any es graduen al voltant de 265 persones. En el context de la Universitat de Vic, la Facultat d'Educació té un pes significatiu, ja que representa més del 20% de l'estudiantat.

L'avaluació ha destacat com a punt fort la vinculació de la universitat amb l'entorn proper, així com la necessitat de treballar per tal de mantenir el nivell de suport extern per part d'institucions públiques i privades.

Taula 1. Dades generals de la Universitat de Vic. Curs 2001-2002

	Educació especial, UVic	Educació infantil, UVic	Educació primària, UVic	Llengua estrangera, UVic
Alumnat de l'ensenyament	150	277	119	39
Percentatge de dones	93%	96%	76%	87%
Alumnat de l'ensenyament a tot Catalunya*	1.036	1.885	1.387	933
Total d'alumnat matriculat a la UVic	4.703	4.703	4.703	4.703
Alumnat de cicle curt a la UVic	2.935	2.935	2.935	2.935
Percentatge d'alumnat de la titulació respecte al total d'alumnat de la UVic	3,18%	5,9%	2,5%	0,8%
Percentatge d'alumnat de la titulació respecte al total d'alumnat de cicle curt de la UVic	5,11%	9,34%	4,05%	1,32%
Percentatge d'alumnat de la titulació respecte al total d'alumnat de la titulació a Catalunya	14,47%	14,69%	8,57%	4,18 %

*Sistema públic més Universitat de Vic.

Pel que fa a la inserció laboral dels diplomats i diplomades de les quatre especialitats, l'avaluació interna recull els resultats d'una enquesta telefònica que la mateixa UVic va fer a les persones graduades del curs 1998-1999, segons la qual de les 179 respostes es deduïa que el 67,6% estava treballant, tot i que en l'àmbit de l'educació únicament ho feien 84. D'altra banda, en l'estudi d'AQU Catalunya sobre la inserció laboral dels graduats,¹ en el cas dels ensenyaments de Mestre de les universitats públiques el nivell d'ocupació és del 89,32%, per bé que l'ocupació en funcions pròpies, és a dir en l'àmbit de l'educació, és del 67%.

L'ACCÉS A L'ESTUDI

Tot i tractar-se d'una universitat privada, l'accés és el mateix que per al sistema públic, per tant és obligatòria la preinscripció universitària. Així, les dues principals vies d'accés als ensenyaments de Mestre són les Proves d'Accés a la Universitat (PAU) i la via de formació professional o els cicles formatius de grau superior.

Al llarg dels darrers anys la nota d'accés ha evolucionat fins al mínim exigít (5), amb la qual cosa es posa de manifest la tendència generalitzada a una reducció del nombre de persones que sol·liciten iniciar els estudis de Mestre a la Universitat de Vic. En aquest sentit, el CAE ha destacat la necessitat de planificar polítiques de captació d'estudiantat en l'entorn proper, així com mantenir les polítiques d'especialització de l'oferta d'estudis, títols de grau mitjà i superior, per tal d'assolir una oferta formativa més àmplia i adaptada a les necessitats de l'entorn proper i més distant.

¹ AQU Catalunya: *Educació superior i treball a Catalunya*. Estudi de la inserció laboral dels graduats de les universitats públiques catalanes. Barcelona 2003.

Taula 2. Notes de tall per vies d'accés. Evolució 1997-2002

Titulació	Via accés PAU				
	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Educació especial, UVic	5,60	5,61	5	5	5
Educació infantil, UVic	5,61	5,64	5	5,35	5
Educació primària, UVic	5,38	5,45	5	5,22	5
Llengua estrangera, UVic	5	5	5	5	5

Titulació	Via accés FP / Cicles formatius de grau superior				
	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001	2001-2002
Educació especial, UVic	6,76	6,77	5	5	5
Educació infantil, UVic	7	6,89	5	6,28	5
Educació primària, UVic	6,26	6,32	6,33	5	5
Llengua estrangera, UVic	5	5	5	5	5

Taula 3. Demanda d'accés a la titulació. Curs 2001-2002

	Places ofertes	Demanda global	Ràtio demanda / oferta	Demanda en 1a opció		Demanda satisfeta global
				PAU	Altres	
Educació especial, UVic	50	36	0,72	8	4	36
Educació infantil, UVic	100	107	1,07	26	12	107
Educació primària, UVic	40	32	0,8	13	3	32
Llengua estrangera, UVic	20	6	0,3	2	0	6

Places ofertes a Catalunya: Educació especial: 250; Educació primària: 370; Educació infantil: 455; Llengua estrangera: 295

Demanda en primera opció a Catalunya: Educació especial: 458; Educació primària: 493; Educació infantil: 1.148; Llengua estrangera: 387

Taula 4. Distribució de l'alumnat de 1r curs per notes i vies d'accés

Titulació	Via d'accés PAU								
	1998-1999			1999-2000			2000-2001		
	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7
Educació especial, UVic	31%	5%	0%	46%	9%	2%	22%	0%	0%
Educació primària, UVic	78%	7%	0%	38%	3%	0%	24%	2%	0%
Educació infantil, UVic	69%	8%	1%	71%	5%	0%	55%	5%	1%
Llengua estrangera, UVic	15%	0%	0%	19%	2%	1%	4%	0%	0%

Titulació	Via d'accés FP								
	1998-1999			1999-2000			2000-2001		
	[5-7]	[7-8]	>8	[5-7]	[7-8]	>8	[5-7]	[7-8]	>8
Educació especial, UVic	12%	1%	0%	14%	5%	0%	3%	1%	0%
Educació primària, UVic	20%	2%	0%	6%	3%	1%	3%	1%	1%
Educació infantil, UVic	24%	8%	0%	22%	8%	1%	15%	9%	1%
Llengua estrangera, UVic	6%	0%	0%	2%	0%	0%	0%	0%	0%

FITES, OBJECTIUS I PLANIFICACIÓ

La universitat té establerts els següents objectius per a la titulació de Mestre:

- «L'objectiu fonamental de la Facultat d'Educació és garantir, d'una banda, la preparació adequada al ple exercici de la professió docent i, de l'altra, procurar una formació humana i personal general a tothom que estudiï al nostre centre.
- La facultat pretén ser un punt de trobada, de treball i de recerca educativa al servei d'estudiants, mestres, persones i entitats interessades en l'ensenyament i l'educació.
- La Facultat d'Educació es caracteritza per la seva voluntat de fer un seguiment i una tutorització contínua de l'alumnat. La llengua oficial i vehicular és el català.»

L'avaluació interna ha posat de manifest que, en general, aquests objectius són coneguts i acceptats pel professorat i l'estudiantat. Ara bé, l'avaluació externa ha destacat que es tracta d'objectius massa generals i que no especifiquen el perfil formatiu específic per a cadascuna de les especialitats. En aquest sentit, han recomanat que, si bé està definida la missió de les titulacions, es treballi en el marc del procés d'implantació dels plans d'estudi per oferir un tret diferenciat de les titulacions de Mestre.

EL PROGRAMA DE FORMACIÓ

Tal com s'ha comentat, el procés d'avaluació ha coincidit amb la reforma dels plans d'estudi. Així, la informació que recull aquest apartat fa referència a uns plans d'estudi que estan en procés d'extinció. En aquest sentit, el Comitè d'Avaluació Externa ha recomanat que un cop implantats els nous caldria fer-ne una avaluació específica.

Els plans d'estudi de les quatre diplomatures van ser aprovats pel Ministeri d'Educació i Ciència el 1992. Els quatre plans tenien una càrrega de 207 crèdits repartits al llarg de sis quadrimestres. Les matèries troncal són les fixades per les directrius; en el cas de les obligatòries, la universitat ha optat per incloure matèries que reforcin el perfil de l'especialitat, així com la càrrega lectiva suficient en les matèries de Llengua catalana i la seva didàctica. Així mateix, ha inclòs matèries per tal d'assegurar una formació suficient en l'àrea de les expressions artístiques.

En els nous plans d'estudis, actualment en curs, s'ha optat per disminuir el nombre total d'assignatures per tal d'evitar la dispersió de l'alumnat i afavorir la coordinació del professorat, i per traslladar les assignatures optatives i de lliure elecció a partir del segon curs, deixant el primer curs per a matèries troncal obligatòries.

S'ha constatat l'existència de buits formatius, especialment en l'ensenyament de les didàctiques específiques, i que caldria una millora dels aprenentatges de les habilitats instrumentals de lectura i escriptura. En aquest sentit, la reforma endegada dels plans d'estudi representa una bona ocasió per superar aquests aspectes.

Taula 5. El programa de formació

	Educació especial, UVic	Educació infantil, UVic	Educació primària, UVic	Llengua estrangera, UVic
Publicació al BOE	8 de novembre de 1995	8 de novembre de 1995	8 de novembre de 1995	8 de novembre de 1995
Anys de durada	3	3	3	3
Pla d'estudis				
Crèdits troncal i obligatoris	171	174	169,5	168
<i>Teoria</i>	nd	nd	nd	nd
<i>Pràctica</i>	nd	nd	nd	nd
Crèdits optatius (b)	15	12	16,5	18
Crèdits de lliure elecció	21	21	21	21
Total	207	207	207	207
Grau mínim de practicitat	nd	nd	nd	nd
Assignatures optatives ofertes	nd	nd	nd	nd
Oferta de crèdits optatius propis (a)	nd	nd	nd	nd
Relació d'optativitat (a/b)	nd	nd	nd	nd
Projecte final de carrera / Pràcticum	Sí	Sí	Sí	Sí
Pràctiques en empreses	nd	nd	nd	nd

Nd: dades no disponibles

Les pràctiques docents ocupen un espai molt destacat: al voltant del 16% dels crèdits de la diplomatura. Així, l'estudiantat desenvolupa un període de pràctiques els tres cursos en centres educatius de l'entorn. La facultat té més de 250 centres de pràctiques, i tot el professorat, llevat d'alguns professors amb dedicacions parcials, tutoritzen alumnes de pràctiques. El CAE ha valorat positivament aquesta dimensió.

Quant a les matèries optatives, la reforma dels plans d'estudi ha de permetre augmentar les possibilitats d'elecció de l'estudiantat per millorar les possibilitats d'especialització amb la creació d'eventuals itineraris formatius.

DESENVOLUPAMENT DE L'ENSENYAMENT

La principal metodologia docent és la lliçó magistral (35%), seguida per assignatures on preval el treball en grup (25%); ara bé, en moltes ocasions es combinen diferents estratègies docents com ara exposicions per part dels alumnes, ús d'audiovisuals i altres. El CAE ha valorat favorablement la preocupació existent per assolir una docència d'acord amb el perfil formatiu amb mètodes didàctics de caire innovador. No obstant això, ha destacat la necessitat que hi hagi més comunicació i coordinació entre el professorat per tal de coordinar les activitats pràctiques amb continguts complementaris de l'estudiantat.

Pel que fa a la valoració de l'estudiantat i el professorat sobre el pla d'estudis, les enquestes de valoració han posat de manifest que la distribució dels horaris de les assignatures no és la més adequada i que caldria una reflexió per tal de millorar-la.

La docència s'organitza en departaments temàtics molt afins a les especialitats (Educació Infantil, Llengües, Educació Especial, Expressions, Ciències i Ciències Socials) juntament amb el Departament de Ciències de l'Educació. En aquest sentit, el CAE ha destacat que aquesta organització permet que hi hagi més coherència en cadascuna de les titulacions, però que cal assegurar la interacció entre el professorat que imparteix les diferents especialitats.

Taula 6. Distribució de l'alumnat. Curs 1999-2000

	Educació especial, UVic	Educació infantil, UVic	Educació primària, UVic	Llengua estrangera, UVic
<i>Mitjana d'alumnat per grup de 1r curs</i>				
Teoria	45	50	52	30
Pràctica	45	25	26	30
<i>Mitjana d'alumnat de nou ingrés per grup de 1r curs</i>				
Teoria	84	106	52	30
Pràctica	84	106	52	30
<i>Mitjana d'alumnat per grup de 1r cicle</i>				
Teoria	49	54	56	29
Pràctica	25	27	28	15
Total d'alumnat	199	328	284	88
Alumnat equivalent a temps complet	201	326	282	88

Font: informe d'autoavaluació.

L'atenció tutorial i personal que rep l'estudiantat representa un dels principals punts forts dels ensenyaments. Així, es constata l'existència d'una preocupació institucional que assumeix el tracte personal i directe amb l'estudiant com un dels trets d'identitat dels ensenyaments. En aquest sentit, l'estudiantat ha coincidit a destacar aquest punt com un element determinant a l'hora d'estudiar a Vic.

Taula 7. Resultats acadèmics. Curs 1999-2000

	Educació especial, UVic	Educació infantil, UVic	Educació primària, UVic	Llengua estrangera, UVic
<i>Taxa d'èxit a 1r curs</i>				
1a convocatòria	nd	nd	nd	nd
2a convocatòria	nd	nd	nd	nd
<i>Taxa d'èxit a 1r cicle</i>				
1a convocatòria	94,1%	94,9%	90,3%	91,5%
2a convocatòria	92%	84%	81,6%	84,6%
<i>Rendiment acadèmic</i>				
1r curs	nd	nd	nd	nd
1r cicle	96,14%	95,2%	93,3%	89,9%
Mitjana d'alumnat titulat (1996-1999)	45	73	66	23
Taxa de graduació (en tant per u)	0,85	0,86	0,79	0,43

Font: informe d'autoavaluació.

Nd: dades no disponibles.

D'altra banda, l'avaluació ha posat de manifest la coherència entre la metodologia didàctica emprada i les estratègies d'avaluació. Així, més enllà de l'examen final, s'incorporen treballs individuals i de grup. No obstant això, s'ha destacat la necessitat d'unificar criteris d'avaluació en assignatures impartides per diferents professors i professores, i de clarificar els criteris d'avaluació i els nivells d'exigència.

Quant als resultats acadèmics, les dades aportades demostren que són bons. Així, les taxes d'èxit i de rendiment estan per sobre del 90%.

PROFESSORAT

Globalment, l'avaluació ha destacat positivament l'experiència en la formació de mestres així com el coneixement de la realitat escolar per part del professorat de la Facultat d'Educació. D'altra banda, l'estudiantat ha manifestat una valoració positiva envers el professorat. Ara bé, l'elevat nombre de professors i professores associats a temps parcial (que representen aproximadament el 50%) implica, en opinió del CAE, un repte pel que fa a la coordinació, així com a les repercussions en el conjunt de professorat a temps complet, que ha d'assumir una important tasca de gestió de la docència.

Cal tenir present que l'estructura i les categories del professorat de la UVic difereixen de les categories de la universitat pública. Així, el professorat titular és responsable de la docència i la recerca; el professorat agregat és membre d'un departament sota la direcció d'un professor o professora titulat i té responsabilitats docents i de recerca, i els professors i professores ajudants són docents en període de formació.

Taula 8. Dedicació docent del professorat.* Mestre a la UVic. Curs 1998-1999

	Percentatge de doctors i doctores	
Professorat titular	26%	68%
Professorat agregat	53%	0%
Professorat ajudant	21%	0%

*Les dades fan referència al percentatge de professorat per categories i no a dedicació docent, com és habitual en els informes d'AQU Catalunya.

INSTAL·LACIONS

Les instal·lacions són suficients per al desenvolupament dels estudis. Les aules estan dotades de mitjans audiovisuals però no disposen de mitjans informàtics ni d'accés a Internet. Tanmateix, l'accés a xarxa es realitza des de les aules específiques comunes als ensenyaments.

La biblioteca disposa d'un fons bibliogràfic i de revistes adequat; d'altra banda, els seus usuaris i usuàries –estudiantat i professorat– han manifestat un alt nivell de satisfacció amb el servei.

L'avaluació ha destacat que els espais col·lectius per departaments s'haurien d'ampliar per poder dur a terme les tutories i millorar els despatxos del professorat.

RELACIONS EXTERNES

La Facultat d'Educació manté relacions externes variades i enriquidores amb centres i institucions de l'entorn més proper que permeten crear una important xarxa de centres col·laboradors per desenvolupar les pràctiques del pla d'estudis. Així mateix, la mateixa Universitat de Vic manté contactes amb iniciatives locals (Ajuntament i institucions) així com projectes en països iberoamericans.

No obstant això, l'avaluació externa ha destacat la necessitat d'eixamplar els vincles amb altres universitats de l'Estat i de l'estranger per tal d'augmentar el nombre de visites d'ampliació i participar en els programes europeus de mobilitat.